

HET RECHT OM ANALOOG TE BLIJVEN

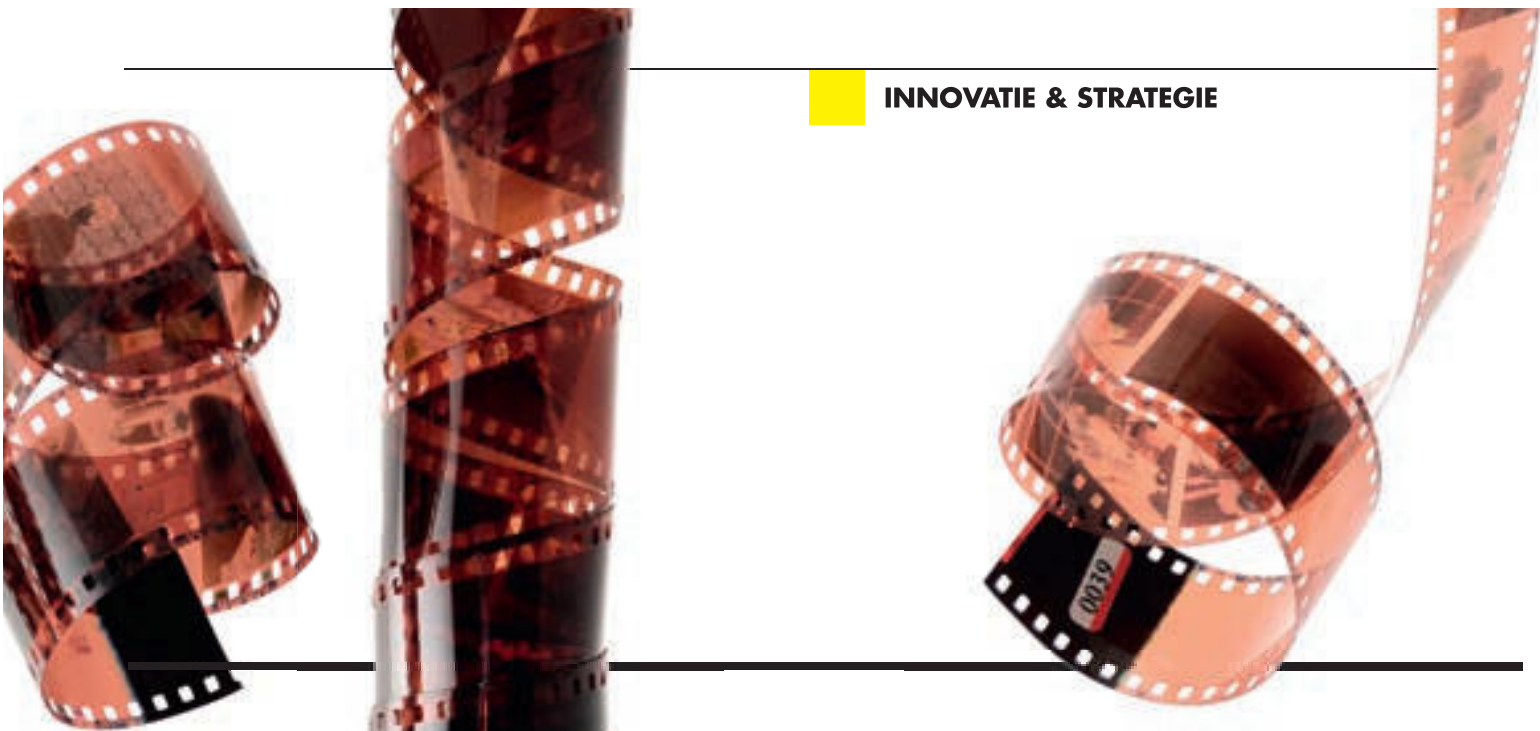

Zijn we bereid onze persoonlijke autonomie op te geven voor het gemak van IoT?

Is het Internet of Things handig of een nachtmerrie? Ondernemingen zien allerlei manieren om het leven van consumenten makkelijker te maken. Maar hoe zit het met de mensen die dat allemaal niet willen? Zou niet iedereen een recht moeten hebben om analoog te blijven?

door Bienneke Braat beeld Shutterstock

MET EEN APP AL JE APPARATEN IN HUIS BESTUREN: ALS JE OP JE WERK ZIT DE VERWARMING ALVAST WAT HOGER ZETTEN, DE OVEN VOORVERWARMEN, DE WASMACHINE LATEN DRAAIEN. 'Handig', denkt de een. 'Een nachtmerrie', denkt de ander. Maar degene die 'handig' denkt, is niet alleen de consument die een voorverwarmd huis wil, het kan ook de criminele hacker, de terrorist, de buitenlandse mogendheid, de opsporingsambtenaar of de fabrikant van het product zijn. Om maar te beginnen met de laatste. Er is al een levendige handel in persoonsgegevens die worden verzameld

door internet- en appgebruikers te volgen. Door middel van tracking cookies worden miljarden verdiend aan het gedrag en de profielen van burgers, die daarmee niet meer zijn dan surfende geldbuidels. En als je bedenkt dat er ook nog informatie kan worden verkregen over de manier waarop de consument een apparaat gebruikt, dan wordt het verdienmodel nog aantrekkelijker. Een fabrikant kan weten waar zijn klant woont – is dat een wijk met bemiddelde inwoners of juist niet? Hij kan weten hoe vaak het apparaat wordt gebruikt – poetst de gebruiker zijn tanden een of twee keer per dag? Hij kan zelfs weten wat hij denkt – kijkt de gebruiker vaak naar maatschappelijke programma's of liever naar amusement?

Een tandenborstel die bijhoudt hoe vaak je je tanden poetst en wat de status is van je gebit, kan voor de gebruiker heel handig zijn. Ook voor tandpastafabrikanten, tandartsen en zorgverzekeraars zou dat zeer waardevolle informatie kunnen zijn. We hebben privacywetgeving om te voorkomen dat dit soort gegevens zonder toestemming worden doorverkocht. Daarom is een effectieve handhaving van die wetgeving ook bij dit soort informatieverzameling essentieel. En dan is er nog een ander risico. Als het apparaat is aangesloten op het internet kan de fabrikant op afstand de toegang

AUTEUR

BIENEKE BRAAT
(bieneke.braat@legaltree.nl)
is advocaat bij Legaltree en houdt zich bezig met privacyvraagstukken, IT-recht en contracten.

tot het apparaat blokkeren. Een sterk staaltje hiervan liet speakerfabrikant Sonos zien. Met de speaker kun je niet alleen muziek afluisteren, je kunt ook zelf afgeluisterd worden. Althans, in de speaker zit – kennelijk – een microfoon die via een software-update ‘geactiveerd’ kan worden. Na de update kunnen gebruikers de speaker met hun stem besturen. Maar dan moest je wel even akkoord gaan met de nieuwe privacyvoorwaarden, ook als je de spraakbesturing niet wilde. Als je dat niet deed of eerder gegeven toestemming weer wilde intrekken? Jammer, dan kon je het apparaat niet meer gebruiken. Daar zit je dan met je dure speaker: onbruikbaar.

PLATLEGGEN

Dan de criminele hacker. We zouden niet raar op moeten kijken als de consument een berichtje krijgt met de inhoud: ‘U kunt uw huis niet meer in omdat wij het elektrische slot hebben overgenomen. Uw verwarming gaat niet meer aan omdat we de cv-ketel hebben overgenomen. O ja, en we hebben ook de foto’s van uw kinderen uit uw camera gehaald. Wilt u even 10 bitcoins overmaken naar ons bankrekeningnummer? Daarna zetten we alles weer aan. Dank u.’ Ook voor terroristen en buitenlandse mogendheden is het een manier om

keus heeft om niet aangesloten te worden op het internet. Je kunt ouden van dagen wel stimuleren om via het internet te bankieren omdat de bank daarmee veel kosten bespaart, maar kun je dan ook de verantwoordelijkheid bij hen leggen om te zorgen voor goede beveiliging?

Dan nog de opsporingsambtenaar. De informatie die kan worden verzameld over het gebruik van IoT-apparaten kan heel handig zijn voor de overheid. Als je zes tv’s in je huis hebt, dan zal die uitkering wel niet rechtmatig zijn. Nu kun je natuurlijk zeggen: ‘dan moet je maar niet in strijd handelen met de wet’, maar niet alle overheidsinstanties blijken zich te houden aan de regel dat ze niet zomaar de persoonsgegevens van alle gebruikers mogen opvragen, dus ook van degenen die niet verdacht zijn. Feit is dat zodra gegevens bij een andere partij liggen, ze prooi kunnen worden voor misbruik.

AUTONOMIE

Hoe zit het met de mensen die dat niet willen? Zijn we bereid om onze persoonlijke autonomie op te geven voor het gemak dat het IoT kan brengen? Wat mij opvalt aan de momenteel zeer snel voortschrijdende techniek, is dat de techindustrie eigenlijk niet de vraag stelt: wil de consument of burger dit wel? Zij ziet allerlei efficiëntievoordelen en manieren om het leven van de consument makkelijker te maken, en er zullen zeker veel mensen zijn die dat allemaal erg handig vinden. Maar hoe zit het met de mensen die dat allemaal niet willen? Lopen we niet het gevaar allemaal

Fabrikanten kunnen op afstand apparaten blokkeren

landen op grote schaal schade toe te brengen. Zeg maar gerust: plat te leggen. Waar cyberaanvallen nu betrekking hebben op servers en computers, zouden, als alles is aangesloten op het internet, hele wijken, dorpen en steden op ‘uit’ kunnen worden gezet. Hoewel cybersecurity – terecht – steeds meer aandacht krijgt, is het niet goed te rechtvaardigen dat er steeds meer verantwoordelijkheid bij de consument wordt gelegd als die consument niet de

gedwongen aangesloten te worden op het internet? Wat als fabrikanten straks geen auto's meer maken die nog zelf kunnen worden bestuurd, of apparaten die niet werken als ze niet op het internet zijn aangesloten? Wat als we, met andere woorden, geen keus meer hebben en alles moeten overlaten aan robots, kunstmatige intelligentie en besturing op afstand? Wat doet dat met ons zelfbeschikkingsrecht?

GRONDRECHTEN

Graag wil ik het hier hebben over onze grondrechten. Door velen worden de grondrechten als een vaag begrip ervaren, en dat zijn ze soms ook. Daardoor wordt het belang van de grondrechten mogelijk onderschat. De grondrechten doen onze maatschappij onderscheiden van een totalitaire staat. We hebben rechten als de vrijheid van meningsuiting, het recht op gelijke behandeling, het recht op informatievrijheid en het recht op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, in het leven

Grondrechten zijn er om burgers te beschermen

geroepen om burgers te beschermen tegen een te grote inmenging in het openbare en privéleven. In de in 1949 uitgebrachte klassieker '1984' wordt de hoofdpersoon Winston Smith via een 'telescreen' continu in de gaten gehouden. Die telescreens zijn opgehangen met het doel alle burgers de hele dag te voorzien van propaganda en nauwgezet te observeren. Er is een moment waarop Winston bij de dagelijkse ochtendgymnastiek zijn gedachten laat afdwalen, waarop hij prompt tot de orde wordt geroepen door de fanatieke gymnastieklerares. Nu halen we zelf smart-tv's in huis die ons gezicht kunnen herkennen. Hoe kunnen we weten wie er op afstand 'mee zitten te kijken'? De grondrechten zijn er om de burgers

te beschermen die daar een beroep op willen doen. Je mag als je dat wilt ook je grondrecht prijsgeven. De BN'er die dag en nacht cameraploegen door zijn huis laat lopen, doet bijvoorbeeld afstand van een deel van zijn recht op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer. Prima dus als een consument wél die zelfrijdende auto wil, de zelfbestellende ijskast en de tv met gezichtsherkenning. Maar: hoe zit het met de consumenten die dat níét willen? Zou niet iedereen een recht moeten hebben om analoog te blijven?

REGELS

Hoe kan een recht om analoog te blijven, worden geëffectueerd? Is een grondrecht daarvoor een geschikt middel? Ik denk het niet. Het nadeel van grondrechten is namelijk dat het altijd aan de burger zelf is om daar een beroep op te doen. Dat is dus geen effectieve manier om te zorgen voor een recht om analoog te blijven. Hoewel ik eigenlijk tegen nog meer regels ben in ons overgereguleerde land, zijn nieuwe regels soms nodig om bij te kunnen benen met maatschappelijke en technische ontwikkelingen. Logischer zou het zijn om in het Burgerlijk Wetboek, bij de bepalingen over koop van zaken (dat zijn producten, apparaten, alles wat je vast kunt houden) op te nemen dat een zaak altijd de optie moet openlaten om een product analoog te kunnen gebruiken. Dit is vergelijkbaar met de slimme meter die 'administratief uit' kan worden gezet, zodat er geen meetgegevens worden gedeeld. Door de fabrikant te verplichten om alle apparaten zo te maken dat zij altijd zonder het internet bruikbaar blijven, zou op een effectieve manier een recht om analoog te blijven, kunnen worden geëffectueerd. Een beetje euroscepticus houdt er niet van, maar gezien het vrije verkeer van goederen binnen de Europese Unie zou dat dan weer op Europees niveau moeten worden geregeld. Dan hebben de Europarlementariërs ook weer wat te doen.

REACTIES EN BIJDAGEN

Voor reacties en nieuwe bijdragen van IT-experts:
Henk Ester
020-2356415
h.ester@agconnect.nl